

Orsz. Néptanulmányi Egyesület, és a Magyar Nyelvőr
Tekintetes Igazgatóságának - Szerkesztőségének:
Budapest.

Néhány népies szólásról, állat és növényről
a Pécsi megyei Endről községből.

Pákláb. A kukoricaszár levágása után földben
maradó gyökeres rész. Tavasszal Márius
hónapban kiszélik. Nagyra jó tüzelő.

Nyúlárnyék. Kisfához hasonló alakja és apró,
"Nyúlárnyék" piros, bogyó termése van. A szán-
tóföldön, kukorica, bura közt terem.

Földüstetű. Lintén szántóföldi dudva. Apró
"Földüstetű" tüskés magtermése a rubiába ragad.
Innen az elnevezése.

Hangafa. Szántóföldön a mezgyéken terem.
sárga rózsaszínű virága van. Lintén
kemény, fás. Kora tavasszal virágzik.

Büggösikó. Az elválasztás után egy éves koráig
nevezik így a csikót. Régebben sokáig
volt, hogy a sörményt farkát egy éves
korában levágták akkor.

Nyírottcsikó
lett a neve.

Büggösborjú

Lintén az elválasztott tévnel
fiatalabb borjú.

Kártozás. Az egészen kicsi, sárgája nélküli to-
jást nevezik így. Azt tartották régebben,
hogy háttal a ház v. tanyaépületnek állva
a fejen keresztül át kell dobni a lakáson,
mert különben nagy kár éri a házat.

Kerkerékholótyúk.

A nyakát a küszöbre téve, baltával el kell vágni és a fejét a hártetőn - visszakérből a fejen keresztül át kell vetni, mert különben nagy kár éri a házat a babonások még így hiszik szörvárgosan ma is.

"Kanálfü."

Kántóföldi dudva. Kora tavasszal erőteljesen nő a gyengébb vetést könnyen elnyomja. A. Lénáson - egy uradalmi kanár mondta - disznófü a neve.

Lúhák.

A tanyák körül és az utak mentén fordul elő Kemény, magas szára és apró sárga virága van. A jórág nem eszi.

Bogáncs.

"Buggancs"

A szántóföldön különösen a bura és más kalászosok között nagyon kellemetlen. Szára kemény, fás, gyökere mérgező.

"Katlankörő."

Cichoria intybus

Az utak mentén terem. Nagyon szép kékszinű virága van. Július elején, akkor kezd virágozni, amikor már a "Füsttyúk" "feljár."

"Ballangó."

Galium kali

Kántóföldi dudva. Kelésében apró, később megerősödik. Lerele türalakú szűrés. Összel a szél maga előtt kergeti. Innen a neve.

"Karmancsik"

(Orvosi nékfü)

Matricaria cham

Nagy sárga bibéjű fehér virága, erős átható elégé kellemes naga van.

Likesebb földelken terem.

"Bobák"

= Valami képleti alak, a kis gyerekeket ijentik vele.

"Hikivics"
/ Gyermeklámfü)
Tar. 04

Sárga virága a földön futo' level-
zete és a virágának gömbölyű üve ná-
ra van. Leginkább a Hóros könyékén terem.

"Barieska"
"Bagifana"
"Ördögboroskor"

A bura kötött termő nagyon helle-
metlen dudva. Termése felbabszem a-
lakú tüskés. A földben érhig elvan.

"Hefefü"

Előbbivel azonos terménétai, termése
azonban sokkal kisebb. Lapos, a poloská-
ra emlékeztető.

"Korjafü"
"Büdlőfü"
Difora radians?

Előbbiekkel együtt termő kültérben
eső után nagyon hellemetlen nagy
dudva. Virága apró, fehér, termése a
kendermaghoz hasonló gömbölyű, sárga
nemekből áll.

"Farkasalma"

Lántóföldön terem. Mélyreható
évelő gyökere van. Fe, nagy keserű.
At tartják a tyúktetű elpusztul tőle.

"Csicskura"

Az utak mentén nő. Hosszú sárga
tü'alakú törzsei vannak. Istáso ha-
tóságilag kötelező.

Endrőd-Kondorostanya
1935. aug. 4. én

Fülöp Imre
kiszaxola.

16. i.

Buharati elnevezések:

"Bajka" Női télikabát.
Rövid, karcsi, testhez álló.

"Pendely" Vánonból való női
alsó ruha. Ma már
csak az öregebbek viselik.

Loknya = Az ismert bő női ruha.

Bugyogó. A nadrágféle ruhák
gimyoros neve. Egyben
az újabb női alsónadrá-
gok-e is.

Báso. Vastag, meleg többnyire
barchet-ból készült
női alsórunka, ami ren-
desen piros színű.

Daku. = Férfi téli kabát.
Ma már csak a műve-
letlenebbek nevezik így.

Vonderukkk. = Férfi nyári-tavaszi
kabát.

Box

Ornagos Néptanulmányi
Egyesület

Tek. Igazgatóságának
és

A Magyar Nyelvőr

Tek. Szerkesztőségének

Budapest

Népies növény és
állatnevek

Gyűjtötte:

Fülöp Imre
kiszaroda

Endrőb-Kondorostanya
Békés m.

1935. aug. 4.

Tekintetes Tanár Úr.

F.é. aug. 4-én kelt levelét és a küldött folyóiratot megkaptam. Nagyon szépen köszönöm kitüntető bizalmát, amely-
lyel engem, a föld, a munka egyszerű emberét megtisztelt.
Igaz örömem van benne. A "Vasi Szemlé" - ben kö-
zölt népies növénynevekhez a következő megjegyzéseket
bátorkodtam fűzni:

1. Baxsaróssa. A virágot magát a mi vidékünkön is
piünkösli "piünkösli" rózsának hívják. Baxsaróssa
neve már csak egy régebbi népdalban van meg, amelyet
1900 körüli években hallottam; amely következőképpen hang-
zik: "Mély a Tiszának a szélé, de még mélyebb a közepe.
Barna kislány kerülgeti, által akar rajta menni.

Által akar rajta menni, baxsaróssát szakajtani;
Baxsaróssa kékfefejejs, engem babám elne felejs."

Még talán felemlíthetem azt, hogy a csendesen befelé
mosolygó emberre azt mondják; "baxsalyog." vagy
ha kissé csökösen akarnak valakit leinteni a gumyosnak
vélte mosolygásról, azt mondják; "Né baxsalyogj!"

2. A liba hívogató a mi vidékünkön ez: "Papaj-papaj-pa-
paj! Puj-puj-puj! Papatyikám-papatyikám! Pupu-
tyikám-puputyikám! Libadöglesztő fűről, vagy a mo-
hárral, fűzfá-barkával összehasonlításról nem hallottam.
3. A beléndeket itt községesen "biléndeknek" mondják,
de ezt a nevet használják az apró szőlőfürtre és apró
kukorica csücskekre is. Akájjával fájós fogat láttam ré-
gen, gyerekkoromban - a magot parássa hintve - füstöltni.

A "Csupák" vagy igazi nevén "Gleolitochia" - t itt koronafának hívják. Termését pedig szentjánoskenyérnek. A gyerekek itt is csermegének használgák. A mi udvarunkon is mindig gonolosan felszedik a mieink és a másoké is.

4. A "Fülfü" Endrődön és itt Endröd-Kondorostanyán szintén ismeretes. A neve itt azonban "Körörsa, vagy "Fülrörsa" A háztetőkön nevelik. Ugy a nád-dal, mint a cseréppel fedett tetőkön megél. Haszná-lata itt is ugyanaz; Levét a fájós fülbe cseppentik.

5. Galagonya. Itt körörségesen "Lincomnak" hívják, de előbbi neve is ismeretes.

6. A buxavirágnak minálunk "bixaszekfű" a neve

7. A topolyfa itt szintén nevén ismeretes.
A termésének a neve "pulykatakorny."

8. Pukkantó. A halhólyagot hívják így és a sárból része ala-kúra formált, fenekén vékonyra elnyújtott, két-ökölnyi nagyságú csont; melyet a gyerekek csőr, sáros idő-ben nagy örömmel csinálnak és verdesnek a földhöz, ami-kor nagyot "pukkan."

9. A "Püffetek" gombát a Körös környékén 30-40 év előtt még elterülő nagykiterjedésű legelőkön gyakran lehetett találni. Gyerekkoromban hallottam, hogy vérzés-silla-pitónak használták.

Más nevét én nem hallottam. A többi növény, amelyek-ről a füzetben szó van, erre felé nem ismeretes, ill. nem fontos.

A következőkben néhány népies szót említek meg:

Kotlár = Öntöttvasból készült, lábbal és fedővel ellátott főzőedény.

Pásoska = H alakú lécből készült páncsaskő, amelyet kenyérsütéskor a páncsüvő-szita alá tesznek.

Variska alakú fából faragott eszköz, mellyel a sűrűbb ételeket, kását, tarhonyát kavarták, leginkább a pártor és a tanyai családok emberek.

Töprejecs, v.

Töprejecs Valami képzelt félig hal, félig emberféle szörnyeteg amely behúzza a fürdő és a rossz gyerekeket a "Köröshe." Pégebben vagy talán még most is?

Ak mely felnőttek is féltek tőle, v. hitték létezését.

Korjók = Bőviöl életére célzva szokták tréfásan mondani a rossz gyerekeknek "Hogy pusztulj el mint a korjók!"

Filkas - Fűzesszöből font kerekkas két füllel. A hórak Fikas. körül mindenütt harrálatos.

Sungit, sungiskodik. A megbizhatatlan kétszínűnek látó gyerekekre vagy emberre mondják.

Blamuxi. A tehetetlen vagy helyesebben a csenoles xárkózott természetű gyerekekre v. emberre mondják.

Séfindál, sétifikál,

v. Ne séfindálj! Ne sétifikálj! Mondják a dolog nélkül jövő-menőnek.

Ne lödörögj! Ezt szintén arra mondják, de már haraggal, dühösen.

Lonsos, luskos, kastos. Arra mondják, aki esőben elázott, vagy korán reggel harratban jött és a ruhája, különösen a régi magyaros fehér "gatya" félig száraz volt.

Tarhonyabogár. Nyáron, este malomasiütéskor a tűz ^{körül} röpülő felelős
sárga rovar.

Kontribál, Kontribálók. A községi örszárkat nevezik ill. nevezték,
így, akik hárról-hárra járva örszárkatot végeztek.

Egzekvál, egzekválók. A végrehajtó közegeket hívták így.

Perackütor. Olyan csenobvirágos féle volt.

Tütor. A községi árvagyám régies neve, - Gondolom a
Bach korszakból. valók ezek. -

Pegálás. A nagy kocsmá bérlejtét nevezték így.

Kés. Bérlet v. rénszedésért fogadott kocsmái italmérő.

Konyorál. Héreget Polakodóan, kissé szemetlenül.

Elüttek, Elütöm a fejed! A rosszalkodó kamasz-gyerekeknek mond-
ták végső figyelmeztetésül haraggal, indulatosan.

Dugába dőlt.

Tusra vált. Arra mondják ha valaki valamibe fogott és
nem tudta megszínálni, v. ehhez hasonló.

Kihegyesedett! Előbbivel azonos.

Pörüljárt. Arra mondják aki valamilyen megsalatho-
zott, esetleg valami nem egészen egyenes sándék
után kelepcebe került, becsapódott, büntetésbe esett stb.

Pettyentett, Pettyentett.

Hegyréhágo Hegyes. A büske rátarti mindeket nem-
beli emberre mondják, de különösen
a rátarti büske menyesskéré, lányra.

Pretács. Öregasszonyt hallottam, hogy tyúk v. csirke farktollait
tartó hussornót nevezték így, és azt különösen szerette

Köringpol.

A köringpolj! A munkát kerülő "ténfegő" céltala-
nul jövő-menőnek mondják így.

Endrőde-Kondorostanya 1935 okt. 10.

Fülöp Imre
kisgazda.

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

B. lapját megkaptam. Köszönöm a szives érdeklődését
hozzám. Bizony ez az év eddig nem valami kelte-
mes volt ez én illetve a mi számunkra. Utjám után a
téli és tavaszi hónapokban én betegeskedtem. Majus
végén amikor inas járváltam, egy súlyos balesetet;
amely könnyen halálos lehetett volna. Ugyanis Mberö-
vénybe mentem kocsin. A keleti p. u. ról induló gyors-
vonat, amely 11 óra körül ér Mberövénybe, amint kirobo-
zott az állomásról én a vasúttal párhuzamosan menő
száguton ~~után~~ haladtam. A vonat hátulról ugrott
elő egy fákkal eltekerst helyről, amelyet én nem lát-
hattam. Lovaim hirtelen megredültek és engem a
kocsiról lerántva mintegy 60 m. nyire hirtelen a föl-
dön. Súlyos csonttörés sérüléseket, külső zúzódásokat
és belső vérzést szenvedtem. A vasúti munkások si-
ettek segítségemre. A pályorvos kitért be és autóra
kellett ki mennem a tanyára. Július végén meg a

feleségem betegedett meg, tifuszgyanús tünetek között.

Ezre szután jött a felesleges hatósági zaklatás a végtelenségig; és még most is tart. Nőde ezt hagyjuk. Azt mondják a vénasszonyok sokat panaszkodni. A gyűjtésről kevés újat írhatok. Az a mexóói akitől még a múlt évben ígéretet kaptam, még azóta sem jutott túl az ígéreten. Ugy látzik ezt gondolja, hogy én valami hasznot akarok abból meríteni. Mágam tudásából megemlíthetem a követhetőket. Az általam beküldött "csimárokáll"-nak a közelmúlt napokban "pukkantófü" nevet hallottam egy 70 éves asszonytól. Megemlítem még a gyomai területszámítást. Gyomán a földet "köblösnek," vagy "vékás"-nak számítják. Például: 3 kis hold föld a. 1000 - 1050 - 1100 □ öl - az két köblös föld; t. i. annyi bizavetőmaga kell bele. Másszóval: 1 kat. hold föld népies kifejezéssel 1 köblös föld. Egy köbölben 4 vékát, egy vékában 32 litert számítva. A csillagokról, amelyeket említeni tetszik, annyit írhatok,

"hogy igenis azokat erre felé azt hiszem mindenki ismeri. Mondhat nem hallottam róltuk, mindörre a "Lánta Katáról," annyit, hogy azért bícsz, mert siet; viszi a kassák után a pálinkát. [Azro mondták ezt, hogy a kassák csillag után jár és a fénye rezgő.] Ismerik még a Jöncöl "Döncö" szekert, a "Félkenyert," az "Országutató." A "Félkenyerről" annyit tudok, hogy szeptemberben itt az alföldön az égbolt legmagasabb pontján látnak, 6, vagy 8 csillagból áll és félkör alakú. Nekem gyermekkoromban mutatták kukoricafosztáskor, de ez azért nem olyan általánosan ismert mint az előbbi három, illetve még. Ami állatvilágunk meglehetősen régeny. Az általánosan ismert háziállatokon kívül alig van egy-kettő. Nem is tudom érdemese leírni. pl. ló, csikó, nemc serint: ~~csördör~~, kanca, herélt a heréltet mondják még prapianak "kaninak" is. Fehér, borjú - borjú bika, tinó, ökör, együtt, isorda, gulya, söre. Disznó, malac, nemc serint: kani, koca, isteny. Birka, bárány, kos, jocke, ürü, zanga

Kármjasok: liba, pulyka, kacsa, tyúk, csirke.

Vakok: Vadlúd = vadliba Vadalaksa, fogoly, pacsirta, pipisike,
Varjú, sarka, bábasarka, bagoly, böregér = denevér. vadga-
lamb, hórigalamb. Tüvek, daru bibic. Hallottam eseléd-
emberektől emlegetni valami "töcsmadarat". Eöve hajló
időben lehetett hallani a hangját amint vijjogva re-
pült a magasban - rendszeren este - . Autón a "Vak-
varjáról hallottam: Elvesztette a regény ember éjjel a
pusztában legelő lovát. Nagy fohászkodások között keresi
és fogadkozik arra az esetre, ha megtalálja. Ez egyik
vak volt a másik meg sárge. Amint hiába kere-
si a regény ember, egyszer csak egy vak- varjú csapat rál-
el fölötté vak, vak, hangokat hallatva. Meghallja a
regény ember és azt hívén, hogy az Isten hallgatta
meg fohászkodását és most őt szólítja; nagy örömmel
váfelel a vak- vakra, hogy: "Ez, az utam meg
egy sárge!" ... Nem tudom, jelen levelemmel én is
nem e ilyen együgyűnek tűnök fel, de nem tehetek má-
ské, az ember csak azt adhatja amiye van... Akély törté-
letem kifejezésével mesáoltam. Jánár umak híve! Fülöpönre
H. T. 1937 okt. 25. kisgyereke.

Mélyen tisztelt Tanár Úr!

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

F. hó 18. án kelt b. lapját megkaptam. Sajnálom, hogy
azt tetszik gondolni; talán rossz akaratból nem írtam.
^{Mr.} Októberben kaptam egy lapot, amely válasz volt akkoriban
küldött levelemre. En azóta lapot nem kaptam. Ha
küldeni tetszett, úgy az elkallódott valahol. Abban a
lapban azt tetszik kérdezni: "Mi az a sanga"? A san-
ga olyan anyabirka, amelyiknek volt ugyan kis bá-
ránya, de elpantult, és most a birka se nem szoptat,
se nem vemhes, se nem fejös, hanem sanga = üres.

Utóbbi lapjában a lapot tetszik kérdezni. Lapnak
neveztek minálunk azt az 5-6 m. hosszú 20-25 cm.
széles 10-15 cm. vastag 6-8 szál fenyőgerendából össze-
rögt fa-alkotmányt, amely a Körözsön amíg az szabá-
lyozva nem lett, vízmeztetés, ruha és fonál mosásra
szolgált és minden a Körözsre vezető forgalmasabb
utca végén volt egy-egy. A lapok a hozzá közel la-
kóknál voltak elnevezve. Így volt a "Hanyics" lapja.
a "Forgács" lapja, a "Hatház" utcai lap és utóbbi. Ezek a
lapok még így 1910-ig amíg el nem korhadtak egé-
sen; megvoltak a Holt-Körözsön. Azóta már a

M. 4786/197

Holt-Köröznek ez a köröz alatti kamaryulata, egészen kimerült és már csak mi idősebbek emlékeinkre. Ők pedig, akik még arra emlékeztek amikor még folyt 1889 előtt: azok már nagyszobát elköltöttek az élők sorából.

Az 1900-as évek elején, úgy 1914-ig még a folyó Körözön volt két - a hatóság által is gondozott lepesével és karrossal is ellátott - húp. Vagyis a régi öregek nem sejtették az értezi vizeit és a Körözről ittak. Vagyban már a négy ártéri kút látja el ivóvízzel a lakosságot és így már hatóság nem test frankót. Hogy a Körözvíz használatát tiltották és megnevezették ennek oka volt, hogy a komádi kendergyár szennyvizével többször megfertőzte a vizet és többször történtek töle haláltokozó megbetegedések.

A kérdéselt gyermekjáték, ha nem tévedek, a következő: A neve, Golyózás. Leánykák játszik. Öt darab ügynevert márványgolyóval. Először az öt golyót a földön szétlökik 15-20 cm. nyire egymástól.

Ekkor a hüvelyk és mutató ujj közé fogva egyet feldobnak és mire az le esne, akkorra már a földről egyet felkap a golyózó kisleány és ezzel együtt kapja el estében az előbb feldobott és most lefelé eső golyót. Most következik a második me-

net ~~szünet~~ "Ez így történik, hogy előbb le-
ist módon feldob a kisleány egy golyót és most már a földről kettőt kap a körbe és ezzel a kettővel együtt kapja el a lefelé eső harmadik golyót. Most következik a harmadik menet. Ekkor már a földről három golyót kap fel és meggyediknek kapja el a felülről jövőt. Következő menetben négyet kap fel a földről és ötödiknek kapja el a feldobottat. Ez így megyen mindaddig míg a golyókat mind felszedi. Ha körben le eszt, elhibázta, akkor a másik kisleány kezd a dobálást emez pedig néző lesz. Most már jön a száralás. Mind az öt golyót a körébe veszi és ilyenkor szokták a következő mondókat is mondani: A körben tartott golyókat gyengén becsukott tenyérrel lefelé fordítva a földhöz ütögetik és mondják: "Babona, babona üsd felre, jöveit köss a végére." Ekkor mind az öt golyót feldobja gyengén. Mialatt a golyók a levegőben vannak a kezét kifordítja, úgy hogy a kefeje van felül. A kefejét iparkodik minél hosszabbra kihajlítani, hogy a le eső golyókat ezzel elkapja, minél több álljon meg ujjából sajta. ^{A kisleány golyó megállt annyit 100 s feleant.} A lápra visszatérve megemlíthetném még hogy hal-

hottam emlegetni még a "nádlápot." Ugyanis a tőlünk
keletre levő "Lárvát"ról ilyen össze erősített nagy csomók-
ban úsztatták le a nádat a községmenti községbe
Egyébként a lápról annyit tudok, hogy az ingoványos,
sáros virengős nagyobb terület, de a mi községünk ha-
tárában ilyen nincs és a közeli községében sem volt
és ma sincs nagyobbfajta ilyen terület. Ne tessék
rossz néven venni, ha azt mondom, hogy újat már nem
igen tudok írni. Kezdetben, még dr. Madarassy László urnak
megírtam azokat a dolgokat amelyeket arra édesemnek
tartottam és magam tudtam. De... hogy őszintén meg-
mondjam az az érzésem, hogy nem sokra értékelhették, mert
a múlt évben Miskolczi tanító úrral hangjegyzéve be-
küldött Pórtózátkot, illetve Betlehemi járást és egyebeket,
még eddig meg sem említette a "Népélet" v. a Néprajzi Ér-
tesítő. A szecplési viszketeg engem nem bánt, de viszont
én valakinck terhére lenni és tolatkodni sem akarok.
Ne tessék félreírni, nem felpanaszoló az, csak megemli-
tem, hogy ez az az érzést kelti bennem; szalma szecplés
sínemről az egész amit eddig tettem ezen a téren.
A Nyelvört és a Terménetbarát 2 példányban megkaptam.
Köszönöm. Köszönöm a szives érdeklődést hogylitem felől. Beteges
vagyok. Kegyelem. Ez okból sokszor pesszimista...
Legőszintébb tisztelettel maradok E. Kondorostanya 1938 I. 22. cu
Fülöp Zoltán.

Mélyen tisztelt Tanár úr!

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEμία
KÖNYVTÁRA

Par nappal előbb már befejeztem egy leve-
let, de nem küldhettem el, mert minálunk
a posta nem az utca végén van a sz,
meg szinte feneketlen; tehát ittmaradt. Így
megpróbálom, írni egyet-mást amit
így emlékszem még nem írtam meg.

Még 1922 tavaszán volt, hogy a szon-
sédos kondorosi tanyák közt járva, egy
háza kőtelefonát láttam. Egy orlop
volt a fölölbe ásva így: ebben négy
lyuk volt átfúrva.

A négy
lyukba négy ilyen
alakú kallantyú került

Ezek most sorban beleszakra a má-
sik végükre egy ilyen alakú, végén
fogásra alkalmas és szintén négy

lyukkal ellátott deszkalap került:

Most a deszka-lap a két végén megfogva és clipszis alakú pályán mozgatra a négy kallantját mozgásba hozza. A kallantján végén levő pécék, vagy kamók, hogy végére a már előbb megfont keretfonál ill. zsinag, madzag kerül és az előbb említett körforgás által befelé, vagyis az eddigi sodrás irányában sodródik. A sálakat olyan hosszúra nyújtják, amilyen hosszú kötelet akarnak csinálni. A négy sál zsinag másik végén egy másik ember áll - az egyik a forgattyúkat hajtja - és a négy sálakat egy ilyen

alakú szintén kallantjának nevezett kötélfonóval sodorja össze. Hogy a négy sál össze ne csapódjon egy kup alakú

keresztmetszetű fát tartanak a sálak között. Az egyes kallantjával való sodrás ellenkező irányban történik, mint a négy sál sodrása. A veretű kúpot pedig amilyen engedék előre, ahogy azt a kötéli keménysége kívánja. Megjegyzem, hogy az emberek, akiknél láttam tot szkiákat. Kínos köztudomású, hogy Pékes meggét 200 évvel ezelőtt nagyrészt a felvidékről népesítették be. A lósiszkát bizonyára ismeri Tanár úr. Ezzel legújabbán azt hallottam, hogyha a tehén nem tudja a "poklát" elvetni = méhlepény. akkor lósiszka magjának a förtét kell neki adni.

És most magamról is valamit. A múlt ill. még
az 1936. ében a könyvteretemnek, hogy így mondjam el-
dorta lettem. Egy élelmes vállalkozó is amely "Békésvár-
megye Monográfiája szerkesztőségének nevére megát-
-érintem - hatóságunkot meggyezve az ügynek:
egész hivatalos és méltónigteljes fellepésű epénekkel keres-
tett az ismertebb és tehetségesebb emberket, hogy a jelzett
műhöz" adatokat "gyűjtsön. Fellepése olyan önértékes és
mondhatnám agresszív volt, hogy engem is megtérve-
tett. A feltett kérdésekre legjobb tudásom és akara-
tom szerint feleltem; majd az egésznek az lett a vé-
ge, hogy meg kell rendelni előre a könyvet, ilyen érke-
mes embernek stb. stb. Bedőltem. Kifizettem az árát
előre 22 P. t mert részletre még sokkal több lett volna.
1936 Októberében megjött a könyv. Az én példányomban
Békésvármegye története című fejezet kétszer el van
kerelve, de befejezve egyszer sincs. Az elő a 64. oldalról a
49. re ugrik a másik pedig szintén a 64. ről a 81. re
Hogy micsoda körmondat jön itt ki azt jobb nem is
idézni. Istán még az ítélet után a kiadóhivatalnak,
- Pesten az Andrássy úton van a címet már nem tudom -
hogy a hibás példányt cserélje ki, de válasza sem méltatott.
Azt gondolnám, hogy az Akadémia igazi tudósainak
megkellene akadályozni az ilyen visszaéléseket. Persintem
az egész könyvnel nem a tudomány, hanem az üzlet a fő.
Persintem az egész értéktelen föremunka. Török urak tisztelettel P. J.

E. Kond. tanya 1938 II. 26.

Értekezni tisztelt Tanár úr!

F. hó 1. én kelt nb. lapját megkaptam. Köszönöm az abban megnyilat-
kozás. csakélyosságom iránti megbecsülést. Azóta jutott eszembe, hogy a
golyózárról nem írtam meg mivel játszik. A boltokban pár fil.
lévőre kapható úgy n. "márványgolyóval" ami azonban csak körös-
sleges égetett föld. A könyvügyben megkérem és meghatalma-
zom Tanár urat, hogy sziveskedjék alkalomadtán az a könyvkiadó-
vállalatot felkeresni és nevében felvilágítani, hogy a hibás
példányt tartva lelki-ismeretbeli és üzleti - kötelességük-
nek saját költségükön kicserélni. A múlt héten megint
hallottam egy új söt. A családunk mondja, hogy Gyomán
amikor "tengerit hántanak" kézi morzsolóval, a gép által
rajta hagyott egy-két szem kézzel való betakarítását
"csúszkának" mondják. Milunk Endrődön ez remelés

A könyvénél ne tessék emlí-
teni más panaszomat, csak
a kicsesélést. Egyebekben mint
eddig is, ha valamit sikerül
itt-ott megjegyeznem szí-
vesen megírom cútán is
"Örönte tiszteletem kifejezé-
sével maradtam."

(Emelől) Kondorostanyán
1938 febr. 26. án

Feladó: Fülöp Imre

Kondorostanya 298.

U. i. A vállalat címe: VII. Almásy u. 1.

Ms 4786/199

Ára 10 fillér.

LEVELEZŐLAP

Nagys.

Dr. Beke Odön

reál. gimn. tanár urnak
VII. Rósa u. 8. f. sz. 2.

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

M. k. állami nyomda. Budapest, 1937.

Önkéntes Tanár Úr! F. hó 18. án kelt b. lapját meg-
kaptam. Köszönöm szépen a fáradságát, amelyet a könyv-
ügyben érdekeniben tett. Eni postán nem fogom a könyvet vissza-
küldeni, mert az költséges lenne, hanem majd vagy magam el-
vinem, vagy valakivel elküldöm. Leghezsesebb lenne, ha a kiadó-
vállalat lehorna az itteni Hangya körétkeretbe, mintahogy a meg-
jelenéskor lehottak. Akém az a véleményem, hogy a vállalat tovább
"dolgozik" más meggékben, vagy társadalmi rétegekben. - A rigó
énekére saját tapasztalatomból annyit tudok, hogy "Itthon
van Lujó!!" és "Humor a bíró" értelmet vélnek belőle ki-
hallani, de ez inkább csak tréfa, mint komoly hiedelem. Csak
gyermekektől hallani. A fecske énekének tréfas magyarázatát
is hallottam így: "Sok zenét, sok salmát mind el pocsékol-
tátok!" Ezt a fecske hangját és dallamát utánzóva hal-
lottam. A kendermunka leírására magam is gondoltam,
de ismét csak odaérek; Dr. Maderasznak címezve végebben

LEVELEZŐLAP

Nygyo.

Dr. Becke Pálón
Tanár Urnak

VII. Róssa u. 8. sz. 2.

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Leírtam a lóval való nyom-
tatást - minden eredménynél-
kül - is az is váltotta ki belő-
lem ilyenmü munkám be-
értékelését; mint egyik nem
régí levelemben is írtam. Hogy
régébbi írásaim nincsenek meg,
magam is sajnálom, de nem ki-
náltam meg őket csak egy pél-
dányban, amit elküldtem. A
képeletet és az értesítőt a közeli na-
pokban kaptam meg. Sajnálom, hogy
kevéssel tudtam eddig viszonozni.
Legőszintébb tisztelettem küldve vagyok.

Feladó: Tülpöz Fmre

1938 III. 25.

Kondorostanya IV. 298

Békés m.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1937.

Ms 4786/200

Igen tisztelt Tanár Úr!

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Múlt hónap 28. áról kelterett 1. lapjára válaszolva
írom a következőket. A rigó mondását csak így
tessék olvasni, ahogy írva van. "Itthon van Lujó!?"
A Lujó ugyanis minálunk családi vezetéknév,
és mint ilyen; semmiért jelent. Eppen annyi, mint-
ha azt kérdezné valaki, itthon van Kiss, itthon van
Kóczy? A láb, vagy lábbal sról annyit érha-
tok, hogy a mi vidékiünkön is használatosak ilyen
kifejezések; "Könnybe lábaolt a szemem" - a szem -
a szemed - "Most lábaolt fel egy kicsit" - Most
lábaoltam fel. - "Most lábadozik" [betegségből]
A "vérin ér" - re az a megjegyzésem, hogy
itt is hallottam idősebb emberektől ugyan fo-
galmak jelölésére; amikor azt akarták monda-
ni, hogy valami a legmegfelelőbb pillanatban
történt, vagy valakit tetten értek.

Ms 4786/201a

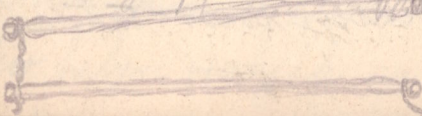
Mondottak olyankor is, ha nőstény jónagot
épp akkor verették a himhez, amikor a páros-
ítás eredményes volt és a nőstény megterméke-
nyült. A horgászásra annyit tudok, hogy a ho-
rogfonálra fadarabkát, vagy parafa-dugót tes-
nek, hogy a horgot a megfelelő mélységbe tartsa
és a hal ráakadását jelölje. Egyébként Endrő-
dön a halászat az 1881. év után történt viaszabályozás
óta nagyon lehangyatlott. Halászást megsemmisített
szabályok szerint kerítő hálóval már nagyon rit-
kán lehet látni. Még az én gyermekkoromban, a múlt
század utolsó éveiben is mestem idős endrődi bá-
csikat, akiknek mellékfoglalkozásuk a halászat
volt. Mikor így tavasi időben Március v. Ápri-
lison mint nagy gyerek otthon voltam a fa-
luban, ^{egy-két napra} mint érdekes látványosságot néztem vé-
gig, ha éppen akkor halásztak az utcánk végén
volt, de már szinte kihalva "Főtkörösben".

Legutóbb két-három évvel ezelőtt láttam halás-
zó gyomaiakat a folyó Körösön, de ezek fiatalabbja-
inak ma divatos mestelenségén és durva, otromba
káromkodásain így megbotránkoztam, hogy cikket
írtam a Gyomai Újságban, arról, amit a régi jó
öreg halászokról hallottam és arról, amit az ők visel-
kedésük és savaikból kiereszttem. — A kendermun-
kát leírtam és itt küldöm. Nem tudom, hogy használ-
ható-e így, vagy csak a jellemzőbb részek és sarak.
Péviden, szűksavakkal azonban nem láttam jónak az
írást, mert arra gondoltam; nem lehet jól megírteni;
különösen annak, aki a dologban nem járatos.

Iha a néprajzi tudomány szempontjából nem lesz
értéke ennek a leírásnak, legyen sives Tanár úr
örvén meg addig a kéziratot míg egyszer Postán járök
és viszakezem. Lehet, hogy az utánunk jövők ide-
haza is érdekesnek találják majd, hogy dolgoztak

arok a "szegény régi öregek."? Hiszen már a mai
fiatalság nagyszerűnek nem iszik a sövés-fonás!
Ehelyett inkább holmi kőrunkákkal foglalkoznak
sívessében. Nem vetem én meg azt sem, de a réphüsi-
söttes váromnak nincs párja. Ismerek Endrődön orvost
kormánytanácsosi címmel, akinek vendelőjében ott
függ a tartón az endrödi sövésű "parrukos" vagy
"tiszt" váson "házi" törülköző. Bocssámon meg Tanár
úr, ha talán kissé derabos vagyok, de az én ná-
monra az élet mindig tartogat nem várt beje-
ket, kellemetlenségeket. Most az oldalági rokona-
im akarnak rozsakarati birtatások után egy az
édesapám emlékét is sértő örökösdési pert indítani.
Bár írem, hogy az emberiség és méltányos jog és igaz-
ság az én véremen van, hozzá érto jogi egyén is azt
mondja ne féljek a dologtól - mégis nagyon bánt. a
dolog. Az az éresem, hogy én anyai gond, munka és
törekvés után ~~in~~ ezt nem érdemeltem meg. Ne vegye
ross néven Tanár úr, hogy ezt megírtam.
Isten Ármel! Vagyok tisztelője K. tany. 938 IV.8. Tütyő Lore.
(Erről ne tessék nekem írni)

A kender és megmunkálása Endrődön, és a hozzá tartozó Kondorostanyán.

A kender még az 1900-as évek elején is, nagyon fontos és kedvelt növénye volt az endrődieknek. A múlt század utolsó, és a jelen század első évtizedeiben igazi jellegzetessége volt községünknek a kendermunka, és az ebből származó fonás-nyers. Abban az időben alig volt ház, amelyiknél ne fontak-szöttek volna. Akinek csak volt kendertermesztésre alkalmas földje, az saját szükségletére legalább 100-150 □ ölet kendermaggal vetett be. Ecséd-ember kenderföld nélkül nem is állt be. Fiatal legény vagy 14-16 év körüli „maggyereknek” egy felvétel; az öregbereknek egy veka kenderföldje volt a többi béréhez hozzá alkudva, maggal együtt, vagy mag nélkül. Akkoriban még egy veka kenderföldre 100 □ ölet szántottak, újabban már nem vetik ilyen sűrűn. Régen azért vetették olyan sűrűn, hogy szép vékony szálú legyen. A vetés ideje május 20. Aprilis 24. vagyis: „József nap és szent György nap között volt. A vetés úgy történt, hogy az előre kimért 100 „kvadrát” = 100 □ öb - földre eloszták az egy veka kendermag $\frac{3}{4}$ -ed részét, azután barázdára négyen lekapáltak. A megmaradt $\frac{1}{4}$ részt pedig még a fészere feloszlókált föld tetejére vetették, hogy a mag elintodása és így a kelés is, egyenletes legyen. Eután az egész négyen elgyertyázták. Lovat, vagy más igitó állatot nem igen használtak, mert a jószágjárnak helyen hantos lett a föld és „nyörvőskor” nehézen rakadt a kender. Ugy az 1910-es évek körül és a háború miatt is „kimert divatból” a kendermunka, csak egyes szorgalmasabb érezhető. A kender „nyörvése” akkor történik, amikor kezd „válni” vagyis: mikor a virágos és magvas már egymástól megkülönböztethető. Régen a „kimyött” kenderet mindjárt kévébe kötötték és másnap, vagy ha a kövös-ház közel laktak, még aznap vitték ártatni. Újabban már többen úgy csinálják, hogy a kenderet vékonyan elterítve megszáritják és a levelet szék, vagy deszkalapra ütögetve leveszik. A leveletől így megtisztult kender az ártatás végén a „húzáskor” sokkal könnyebb mosni mint a zölden ártatottat. A zölden ártatottból a leveleket a mosónak úgy kell kézzel lehúrogatni, míg a szárazon levert kender kevés öblítés, vízben való rázogattatás által négyen megtisztul. Az ártatás kétféleképpen történik, „csereposikban” és karók között. A csereposikban való ártatásnál a kender két hosszú 4-5 m-es rúd közé rakják olyképpen, hogy a rúd egyik végét egymással összekötik így: Azután a kenderet belevetik jó sűrűn egy-

- más mellé szorítva a kővet. Egy cserecsikba 90-120 kőve fér
bele a víz hosszúsága és a kővek nagysága szerint. Mikor a berakás
készen van a víznek másik két végét is összekötik jó szorosan
és az egészét behúzzák a vízbe. A cserecsikba rakásnak nagy
előnye az, hogy a berakás kint a víz felén történik és a már be-
tatott, mások tulajdonát képező csomók megkerülésével minden-
kor megfelelő mélységű és tisztaságú vízbe húzható. Esetleges áradás-
kor, vagy spadaskot megfelelően elmozdítható. Amint a cserecsikot
a kiválasztott helyre behúzták; következik az "elültetés." Két hosszú kb.
2 m-es erős akácfa karót úgy vernek a kendercsomó két végébe,
hogy az az elmozdulást minden irányban megakadályozza. A ken-
dert pedig a víz feléről feladott sárral, amelyet a csomó tetejére rak-
nak egyenletesen - a kívánt mélységre szorítanak. A másik ártatási
mód a karó köré rakás. Ezt csak inkább gödörbe való ártatásnál
használgatják. Ennek az ártatási módnak nagy erős karót vernek be
a víz feléről levő sárba és a karó köré rakják be a kenderet.
Az elültetés itt is sárral történik. Ennek a módszernek hátrá-
nya az, hogy az alsó sorok a sárba jutnak és kissé megrögződnek.
Vízszinváltozáskor pedig nem mozgathatók úgy a csomók, mint
a cserecsikos ártatásnál. Endorődör a kenderártatás a kendernek
két holt medrében az i. m. "Hős fokon" és "Nagy fokon" van meg-
engedve, mert ezek a körsegtől megfelelő távolságra vannak. Előbbi 4,5,
utóbbi 4,5 km. nyira van. A kenderártatás idején mindig telve van-
nak, mert még a szomszédos szarvasi és kondorosi határból is hoznak ide
ártatni. A huzás rendszeren nyolcad nappal történik. Ha azonban az
időjárás hidegebb, akkor néhány nappal később. Nagyon vigyázni
arra, hogy a kender el ne ázzon. Ha a hegyes kúp alakban felállított
kender kőve nem áll meg a földön, akkor el van ázva. Az elázt
kender pedig a törésnél a tőle alá megy és még cseprű sem lesz
belőle, hanem csak "pordecska." Mikor a kender elég ázott, ami-
ről a vízből kihúzott maroknyi csomókról győződik meg a gazda-
asszony - kezdetté teszi a "huzás." Ez különösen jó időben kellemes
szórakozás különösen a fiatalabbaknak, mert a vízben nagyon
könnyen ellehet lubickolni. Hosszon soknak sem alkalma, sem ide-
je nincs máskor fürdőre csak ilyenkor! Ha aztán egy öreg bika
nem akar lemenni a kendercsomó tetejéről, hanem nagy bátran
visszafut; van sikítós különösen a fiatalabb nők, lányok részé-
ről! Ha de végre a bika megissza elmegy és a sárat ledörzsi
a vízbe, A kenderkővetket ketten - hárman a vízben lassítatva

kimossák, a gyermekek pe-
ppen az a munka jut
dekvét külön, az alját szét-
jór. Mikor kissé megázt
ulverson ismét szétterítik
oják. Ha esőre van az idő
akkor a tornácra is behú-
Ha már elég száraz, ci-
dőlnek a "kender-törés." A
nehesebb munkájuk. Tréfás
mondják. Ha sok a kender
törni. A réze törő asszony
azt külön csomókba rakja. E-
dort "fejnek" nevezik. A
hatodikát kapja az egyenes
kodik és ugyancsak igyekszik
költsék a rézesek!.. A törés
A törés után következik a
végzetek, voltak azonban n-
is lehetett és lehet fogni.
a hánnyok asszonyok a me-
sák a kender mindaddig
benn maradt kis apró k-
Ezt a kihulló és már a tör-
nevezik és nagyon jó fűtő
A kendermosásról erősen
zött egy "bálvány" fog.
rövidre egy hosszú rúd, amely
végére fogják a lovat is, ha
A bálvány alsó része
húzzák be a kenderet.
kender az egyik, másik
hosszant kinyújtva és a vé-
oldalon jól áterjen, egy-
jön, mert akkor nagyon is
rakható egyszerre a mosásból
hez hajtani és a fogak kö-
akkor nem szorít elégé c-
menyisége a kenderfajak
Mikor a berakás kész, akkor
benthagyás, mellett felsa-
kor helyre rakják az összes

1
- más mellé sorítva a kiveket. Egy cserepesikba 90-120 kive fér
bele a súd hosszúsága és a kivek nagysága szerint. Mikor a berakás
készen van a súdnak másik két végét is összekötik jó szorosan
és az egészet behúzzák a vízbe. A cserepesikba rakásnak nagy
előnye az, hogy a berakás kint a víz felett történik és a már beax-
tatott, mások tulajdonát képező csomók megkerülésével minden-
kor megfelelő mélységű és tisztaságú vízbe húzható. Esetleges áradás-
kor, vagy spadaskor megfelelően elmozdítható. Amint a cserepesikot
a kívánt helyre behúzták; következik az "elültetés". Két hosszú kb.
2 m.-es erős akácfa karót úgy vernek a kendercsomó két végébe,
hogy az az elmozdulást minden irányban megakadályozza. A ken-
dert pedig a víz felületéről feladott sárral, amelyet a csomó tetejére rak-
nak egyenletesen - a kívánt mélységre sütyentik. A másik ártatási
mód a karó köré rakás. Ezt csak inkább gödörbe való ártatásnál
használgatják. Ennek az ártatási módnál négy erős karót vernek be
a víz felületén levő sárba és e karók köré rakják be a kendert.
Az elültetés itt is sárral történik. Ennek a módszernek hátrá-
nya az, hogy az alsó sorok a sárba jutnak és kissé megrothadnak.
Vízszínváltozásnál pedig nem mozdíthatók úgy a csomók, mint
a cserepesikos ártatásnál. Endrődön a kenderártatás a Körösnek
két holt medrében az i. m. "Főis fokon" és "Mágy fokon" van meg-
engedve, mert csak a körségtől megfelelő távolságra vannak. Előbbi 4.5,
utóbbi 4.5 km. nyira van. A kenderártatás idején mindig telve van-
nak, mert még a somorédes szarvasi és kondorosi határból is hoznak ide
ártatni. A huzás rendszeren nyolcad napra történik. Ha azonban az
időjárás hűvösebb, akkor néhány nappal később. Nagyon vigyázni
arra, hogy a kender el ne áxxon. Ha a hegyes küp alakban felállított
kender kéve nem áll meg a földön, akkor el van áxxva. Az elcrott
kender pedig a törésnél a tiló alá megy és még csepi sem lesz
belőle, hanem csak "porolava". Mikor a kender elég áxxott, ami-
ről a vízből kihúzott naroknyi csomókról győződik meg a gazda-
asszony - kezdettől veszi a "huzás". Ez különösen jó időben kellemes
szórakozás különösen a fiatalabbaknak, mert a vízben nagyszé-
rűen lehet lubickolni. Hiszen soknak sem alkalma, sem ide-
je nincs máskor fürdésre csak ilyenkor! Ha artán egy öreg bika
nem akar lemenni a kendercsomó tetejéről, hanem nagy bátran
visszapislog; van sikítózás különösen a fiatalabb nők, lányok visé-
ről! Ha de végre a bika megissza elmegy és a sárat ledobják
a vízbe, a kenderkéveket ketten-hárman a vízben lassogatva

csikba 90-120 kére fés
ra szent. Mikor a berakás
it is összekötik jó szorosan.
csikba rakásnak nagy
történik és a már be-
megkezdésével minden-
be húzható. Értelmes áradás-
t. Amint a csorcsikot
"elültetés." Két hosszú kb.
kendercsomó két végébe,
m megakadályozza. A ken-
amelyet a csomó tetejére rak-
vontik. A másik ártatási
b gődörbe való ártatásnál
négy erős karót vernek be
őre rakják be a kenderet.
ennek a módszernek hátrá-
k és kissé megrögződnek.
atok úgy a csomók, mint
kenderártatás a kendernek
és "nagy fokon" van meg-
tárolásra vannak. Előbbi 4-5,
tás idején mindig telve van
módorosi hátrából is hoznak ide
ra történik. Ha azonban az
később. Nagyon vigyáznak
legyes kúp alakban felállított
or el van áruva. Az elcsott
gy és még csopu sem lesz
a kender elég áruvott, ami-
ról győződik meg a gazda-
mősen jó időben kell meg-
mert a vízben nagyszé-
ak sem alkalma, sem ide-
! Ha aztán egy öreg béka
tetejéről, hanem nagy bátran
fiatalabb nők, leányok rész-
elmege és a sarat ledobják
m a vízben lasogtatva

kimossák, a gyermekek pedig, vagy ha ezek nincsenek akkor a kender
éppen az a munka jár - a kender a partra hordják, és ott min-
denkivét külön, az alját széthúzza felállítgatják, hogy a víztől kicsusog-
jon. Mikor kissé megszáradt korra rakják és hazaviszik. Ott az
udvaron ismét széttérítik a már említett módon és a megszáradt
ővják. Ha esőre van az idő, akkor valami filcszobba, vagy ha ez nincs,
akkor a tornácra is behordják, hogy minél előbb megszáradjon.
Ha már elég száraz és az idő is szép naposnak ígérkezik, megke-
zdődik a "kender törés." Az asszonyoknak az az egyik legnagyobb és leg-
nehezebb munkájuk. Tréfásan gúnyolódva; "Asszony nyomtatásnak" is
mondják. Ha sok a kender egy-egy háznál, akkor kiadnak belőle "vixre"
törni. A vixre törő asszony is együtt dolgozik a többivel, de amit ő tör-
art külön csomóba rakja. Az egy kivevél nyert jó nagy mennyiségű ken-
dert "fejnek" nevezik. A vixre dolgozó asszony, minden ötödikét, vagy
hatodikát kapja az egészeig szent. Először a gazdaasszony gondos-
kodik és ugyancsak ügyelnek jól kitenni magáért, nehogy fővénnyé kiet
költsék a vixresek! A törést a mindenfélű ismertet "tiló" val végzik.
A törés után következik a "mossolás." Régebben ezt leginkább lábbal
végretek, voltak azonban már akkor is "kendermossók"; amelybe lovat
is lehetett és lehet fogni. A lábbal való mossolás úgy történik, hogy
a lányok asszonyok a meztelen lábukkal csomóra göngyölgetik, tapos-
sák a kender mindaddig, míg csak elég puha nem lesz és a töréssel
benn maradt kis apró kenderkörö darabok lehetőleg kihullanak belőle.
Ezt a kihulló és már a töréssel kihullott körödarabokat "pordevának"
nevezik és nagyon jó fűtő nyáron a kenyérsütéshez.
A kendermossók erősen beállított 6 db "fogból" áll, amelyek kö-
zött egy "bálvány" fog. A bálvány felső részébe, a fejbe van e-
rősítve egy hosszú rud, amelybe a bálvány forgatható. Ennek a rudnak a
végére fogják a lovat is, ha nem kézzel hajtják a mossót.
A bálvány alsó része hosszasan kiván véve és ebbe a vízbe
húzzák be a kenderet. A befűrés úgy történik, hogy egyik fej
kender az egyik, másik fej kender a másik oldalról lesz elhelyezve
hosszant kinyújtva és a vízbe amennyi lesz behúzza, hogy mindkét
oldalon jól átessen, egymást jól fogja, nehogy a felszavardásnál kibuk-
jon, mert akkor nagyon rossz "kisszállódik." Nagyon sok kender nem
rakható egyszerre a mossóba, mert ha túl sokat raknak be, nagyon me-
héz hajtani és a fogak környékén kitévednek. Ha pedig kevés a kender,
akkor nem szorul eléggé és nem mossólik jól. Ennélfogva a berakás
mennyisége a kenderfejek nagyságától és a mossó nagyságától is függ.
Mikor a berakás kész, akkor a kender csak négy, vagy csak két fog
bent hagyás mellett felszavardják a bálványra. Ha ez megtörtént, a
kor helyre rakják az összes fogakat és kezdik venni a mossóba.

kimossák, a gyermekek pedig, vagy ha ezek nincsenek akkor akinek éppen az a munka jut - a kendert a partra hordják, és ott mindenkit külön, az alját széthúva felállítgatják, hogy a víztől kicsurogjon. Mikor kissé megszáradt kossra rakják és haxarviszik. Ott hon az udvaron ismét szétterítik a már említett módon és a megszárastól óvják. Ha esőre van az idő, akkor valami felrebe, vagy ha ez nincs, akkor a tornácsra is behordják, hogy minél előbb megszáradjon.

Ha már elég száraz és az idő is szép naposnak ígérkezik, megkezdődik a "kendertörés." Az asszonyoknak ez az egyik legnagyobb és legnehezebb munkájuk. Tréfásan gúnyolódva; "Asszony nyomtatásnak" is mondják. Ha sok a kender egy-egy háznál, akkor kiadnak belőle "részt" törni. A részt törő asszony is együtt dolgozik a többivel, de amit ő tör azt külön csomiba rakja. Az egy kivevőlyt miért jó nagy mennyi kender "fejnek" nevezik. A részt dolgozó asszony, minden ételüket, vagy hatodikát kapja az egység szerint. Élelmézésről a gazdaasszony gondoskodik és ugyancsak igyekszik jól kitenni magát, nehogy főbény hívet költsék a részesek!.. A törést a mindenféle ismert "tiló"-val végzik.

A törés után következik a "morzsolás." Régebben ezt leginkább lábbal végezték, voltak azonban már akkor is "kendermorzsolók;" amelybe lovat is lehetett és lehet fogni. A lábbal való morzsolás így történik, hogy a hányok asszonyok a mestelen lábukkal csomóra göngyölgetik, taposák a kender mindaddig, míg csak elég puha nem lesz és a töréssel benne maradt kis apró kenderkör darabok lehetőleg kihullanak belőle. Ezt a kihulló és már a töréssel kihullott körödarabokat "pordeirvának" nevezik és nagyon jó fűtő nyáron a kenyérsütéshez.

A kendermorzsoló erősen beállított 6 db "fogból" áll, amelyek között egy "bálvány" fog. A bálvány felső részébe, a fejbe van erősítve egy hosszú rúd, amellyel a bálvány forgatható. Ennek a rudnak a végére fogják a lovat is, ha nem kézzel hajtják a morzsolót.

A bálvány alsó része hosszasan kivan véssé és ebbe a vésésbe húzzák be a kender. A befűzés így történik, hogy egyik fej kender az egyik, másik fej kender a másik oldalról lesz elhelyezve, hosszant kinyújtva és a vésésbe annyira lesz behúzva, hogy mindkét oldalon jól áterjen, egymást jól fogja, nehogy a felcsavarodásnál kibukjon, mert akkor nagyon rossz "küsmálódik." Nagyon sok kender nem rakható egyszerre a morzsolóba, mert ha túl sokat raknak be, nagyon nehéz hajtani és a fogak könnyen kitörhetnek. Ha pedig kevés a kender, akkor nem szorít eléggé és nem morzsolódik jól. Ennek fogva a berakás mennyisége a kenderfejek nagyságától és a morzsoló nagyságától is függ. Mikor a berakás kész, akkor a kender csak négy, vagy csak két fog bent hagyása, mellett felcsavarják a bálványra. Ha ez megtörtént, akkor helyre rakják az összes fogakat és kezdik el vésni a morzsolás.

A felszavarás után, amikor már a kender lesimult, az ellenkező irányba forgatják a bálványt. Erőltet a kenderfejek erősen kidudorodnak a fogak között, miáltal puhulnak, kergességük megszűnik a fogamat többszöri ismétlése által. Amikor erős szorulás után a kender ismét simán felszavardott a bálványra; ismét az ellenkező irányba hajtják a morzsolót; mindaddig míg csak a horzáértő - rendszeren a gazdaszorong - elégnek nem találja a morzsolást. A lábbal, vagy morzsolóval megmunkált kender csomókba, "fejekbe" szorforják. A mennyiséget "kitében" fejezik ki. Egy kité 30 fej. A morzsolás után következik a "héhelés". A "héhel" kör alakú kemény fába vert hegyes acél fogakból áll, amely egy alsó és felső végén $\square$ alakú lyukkal ellátott deszkalapra van erősítve. Az alsó lyuk illetve kivágás, a lábnak, a felső a kéznek szolgál. A "héhelés" így történik, hogy az aszorong egy végre ül. Balkezevel megfogja a "héhelt" a fölével fogva, lábat pedig az alsó végre $\square$ alakú kivágásába teszi. A kender-főnek egyik végét kézfijére csavarva a hegyes fogakba csapkodva hűsogattja. A kender szálakat mostmar három illetve négy részre osztályozzák, úgy mint: feje, kocsa, omicska, [umicska] és csapú. Az első héhelés a ritka héhelen történik, a második a sűrű héhelen. Az előbbi hűsolt és ritkább, a második sűrűbb és sűrűbben elhelyezett fogakból áll. A ritka héhelen először kiválóan a fogak közt megmaradó kocsa rész a csapú, amelyből csak durvább, szaknak való fonal készül. A kiben megmaradó hűsú szálú kender csomó neve "babka" v. "bobka". A bakkát a sűrű héhelen még egyszer meghéhelik és ami ebből a fogak között marad, az a "kocsa". A kocsát is még egyszer meghéhelik, és ami ebből a fogak között marad, az lesz az "omicska" vagy öregesen mondva: "umicska". A héhelést még megelőzi a "kicsapás". Ennél a munkánál a már megmunkált kenderfejeket az udvaron, napos és szélmentes helyen a kiállított tilóhoz csapkodják; miáltal a még köte levő apró "pordóva" lehetőleg mind kihull. A héhelés és általában minden kendermunka, csak meleg, napos időben megyen jól. Borús, szélis időben nem fognak hozzá, ha nem feltétlenül szükséges.

Ezek volnának és voltak Endrődön az ismert népies kendermunkák. Ha a néprajzi tudományoknak egy csekélyke szolgálattal tettem leírásával; igaz örömet érek föltette. Ekkor alkalommal - ha nem vagyok személytelen - leírom a fonás-szövést is... Ha Isten éltet!

Igen tisztelt Tanár Úr! Ne tessék rose néven venni, hogy új-
ból írok Önnek, vagy mert régen nem írtam; egyik sem rose
akaratból történt. Mindenekelőtt nagyon köszönöm a legutóbb
ajándékiul kapott könyvet; a Zlinsky-Pinter Stilisztikát. En a
polgáriban a Glösz-Beöthy-t tanultam. Az is nagyon szép,
ez is. Az a kár, hogy nem tudunk mindent így megjegyezni,
hogy az mindenkor pontosan eszébe jusson. Ebben a Balassa
"Sohajta"-a - a "Boldogtalan vagyok..." kapott meg nagyon...

Ugy látzik az emberek mindig irigykedtek a kiváló egyénisé-
gekre, mert minden nagy ember életéről azt olvassuk és
halljuk - haláluk után. A nyáron hallottam egy népi-
es hiedelemről. "Amely évben az első holdtölte pünktki napra
esik, abban az évben sok üszög lesz a buzában." Beszélte; his David
Imre 57 éves endrődi-kondorostanyai földműves. A könyvet májusban az
Almásy utcai kiadó cég beszerelte, látnivalag ebben nincs meg a régi hiba,
En is olyan nehezen lettem meg őket mint Tanár Úr. Még a Dob utcai
kaputól is elvették vissza az Almásy u. 1 számhoz, ahol is végre egy cipőre tudott

SZEGED: VÁROSI MUZEUM. — MUSÉE MUNICIPAL. — URBA MUZEO.

a „monográfusról” A nyáron is-
mét nagy bajba estem más miatt.
Ex már aligha múlik el anélkül,
hogy nagy kárt ne okozzon anyagi-
lag ésellemileg is. Egy gépmunkás
aki nálam dolgozott, részben a maga
kétségbeesése miatt elrontotta az
egyk remét és most ennek minden
következménye rám akar szakadni.
Kivételesen üdvözlő Tanár Urat:

FELADÓ: *Fülöp Imre Kondorostanya,*
298 *Békés*

ÁRA 10 FILLÉR.

Kösz.
Dr. Beke Nádor
reálgimn. tanár úrnak.
VIII. Róssa u. 8. sz. 2.

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Mélyen tisztelt Tanár Úr. 7.

F. hó 16. án kelt lapját megkaptam. Eddig nem vá-
larolhattam, mert még csak most tudtam meg érkezésünk
idejét. Május 25. én d. e. 11 ó. 43 p. kor érkezik vonatunk
a dunaparti új állomásra. Ahogy előre láthatom, Május
26. án d. u. 2-3 óra tájban keresem fel tanár urat.

Esetleg, ha arra jövök; 25. én délután ugyanebben az
időben. Péntek délelőttre nem merem hagyni, mert ak-
kor a Máv. kirendeltségre a Kőbányai ú. 36 alá kell men-
nem, 12 órakor meg már jön a vonatunk vissza.

Lehet, hogy ezt a lapot már csak Postán adom fel,
mert már holnap 7. 12 kor indulunk Győrre és így
sem érne hamarabb a mi tanyai postánktól. Tisztelettel:

H. tanyá. 1938. V. 24. én Fülöp Imre

Ára 10 fillér.

LEVELEZŐLAP

D. F.

Beke Ödön
reál gimn. Tanár urnak
VIII. Rósa u. 8 sz. 2

Budapest.

Feladó: Fülöp Imre

Kondorostanya 298

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1937.

Mn 4786/202

MÁGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Mélyen tisztelt tanár Úr!

F. é. I. 8.-án kelt lev. lapját és a múlt év decembere-
ben küldöttét, valamint a "Magyar Nyelvőr" legutóbbi
számát is megkaptam. A lapsz. vonatkozásban azokon ki-
vül, amelyeket körölni tetszett; még a következőre emlék-
szem vissza: A Lőrétől, "Vésztő" környékéről "lappal"
hozták a tetőfedésre szolgáló jó, ívelt, piros nádat. A Kö-
rösnek pedig az egyik község alatti kanyarulata oly nagy
volt, hogy a láp reggel elment a falu alatt és este
mire megkerülte a zugot, újból itt volt alig 60-80
m.-rel közelébb céljához. A múltkori leírásomban sándé-
kosan írtam "Köröst." Azért is, mert a nép így mondja;
és dr. Karácsonyi János neves történésünk azt írja Békés-
vármegye történetében; hogy ez a helyes kiejtés. —

Hogyan nehetelnék, ha Ön sorával felkeres- ilyesmit
ne tessék rólam gondolni - Mindenkor szívesen megírom
amit tudok, vagy másoktól megtudhatok. Így legutóbbi kér-
déseire is megkérdeztem egy közelemben lakó 70 éves em-
bert, de azokon kívül amit én is hallottam, ő sem tu-
dott mást ezekről a dolgokról. A Göncöl sekeret a mi
népünk inkább "Döncő" sekernek mondja, kivált az
öregék. A Fiastyuk-ot szintén csak Fiastyuk-nak

A tejútát „országútnak” mondják inkább.

A hajláról nem hallottam semmi mondat. A Fiastyúk egyik nevezetessége az, hogy amikor július első napjaiban a keleti égen a hajnal fölött meglátásik, akkor kezd virágrani a „katlankőre” - minélunk katlankőre” = Katáng. - Gyerekkoromban hallottam ilyen megjegyzést: „Még nem láttam az idein a fiastyúkot, pedig már virágozik a katlankőre.”

A Karászsíllag-nak és a Santa Katá-nak neve nálunk is ugyanazok. Mondát nem hallottam rólok. A Santa Katáról van arról, hogy „Vízi a karások után a pálinkát,” de én ezt inkább csak valamely egyes ember mondásának tartom. Igaz, hogy még kicsi gyerekkoromban hallottam, mikor 8 éves koromban először kihortak a tanyába. A denevért nálunk inkább „böregének” mondják. Errefelé nincs sok, sithán lehet látni. Egy egér mondókat tudok, amit a gyerekekkel akkor mondattak a mi jó öregeink, mikor a gyerek tejfogai hullottak. Ilyenkor a gyerekeknek a kis sírással kivett tejfogacskát a kezébe adták, és a gyerek kicsit még piseregve a kemence nyakához és a kuckóhoz háttal állva a fejen keresztül a

a kuckóba iparkodott bevetni a fogacskát mikorben mondatta: „Egér, egér, kis egér. Van e fogad hífehér? En adok csontfogat! Te agyál vasfogat! Egér, egér, kis egér van e fogad hífehér? Arról azonban nem tudok, hogy ez mondóka a böregérhez szült volna. A böregér inkább csak gyerek ijáztatásra szolgált, hogy „Né menj a padlásra, ott van böregér osztán a hajadba ragad.”

Tudtommal vadkacsa csak az az egy fajta fekete - tarka van, gácsér és tojó. = him és nőstény. Békalencse néven itt azt a füfélért ismerik, amelyet én 3 éve azt hízem elküldöttem tanár úrnak. Az álló vízeken levő zöld moszatot „békanyálnak” hívják „Habos sehem szallag.” Emlékeztet 35-40 évvel ez a kifejezés még elég gyakori volt. Akkor a lányok a hajukba fonva viselték a tenyérműi széles 3-4 m. hosszú „habos” sehem szallagokat, amelyek hátul egér a cipő sarokig leértek. Volt azok hírezt osztán rózsás és egyéb mintájú is, de a habos is nagyon kedvelt mintájú volt. Ez úgy nézett ki, mint a süsü hullámvonalak egymás mellett egymáshoz haladva. Innen volt a név, hogy habos. Mondják a kanára is, ha az új kasa ilyen fényeslikkel van díszítve, vagy a bútorra is ha ilyen mintára van festve. Bár ez az újabb bútorokon nem igen látható, inkább csak a régieken.

A csillagokon kívül, melyeket említettem és amelyek vizsgálózik minolennűt közismerték; hallottam még emlegetni és mutatták is kukorica-foztáskor a "Félkenyérset." Ez a csillagkép Szeptember közepe táján, kukorica-törés idején; este 8-9 óra táján az égbolt legmagasabb pontján volt, amikor nekem mutatták. Ez azonban régen volt, még az 1890-es évek végén amikor még fiatal gyerek voltam. Abóta más szép csillagos estéken iparkodtam megkeresni, de egész bizonyossággal nem ismertem fel. Arra emlékszem, hogy amikor nekem mutatták, egy nyolc, tíz csillagból álló félkör alakú, a kenyér alakjához nagyon hasonló csillagképet mutattak. Ennek az ismerete azonban nem olyan általános mint a többieké.

Hogy magamról is írjak; a birtosítási ügynél épp az a soros írnője, hogy a megszokott időben - jún. 20. án befirettem a törvénytartó évi átalányt, de ugyane napon már a sérült is a klinikán volt. Más kóval éveken át firettem a 22 P. évi átalányt és most amikor a sérült 80% önhibájából ilyen súlyos eset adódott; akkor a következményeket vizelnem kell. Köszönöm még szíves elismerő sorait irásomra vonatkozóan: Ha jobb hangulatba leszek, megpróbálok írni egy kis cikket a Nyelvör-nek. Legörszintébb tisztelettel kifejezéssel maradtam: Gondorostanya 1939 I. 14. én Fülöp Imre.

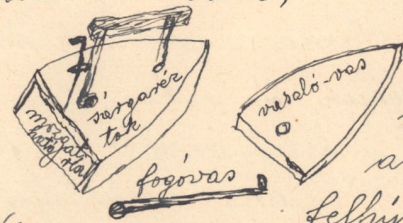
Mélyen tisztelt Tanár Úr!

Legutóbb küldött lev. lapjait megkaptam. Az elsőre két okból késett a válasz. A csillagnevekre nézve, megakartam kérdezni egy 87 éves embert, de mind-
addig nem volt alkalmam vele beszélni. A másik ok meg a magam és a családem betegsége volt. Bironyi Mikor az ember itt kinn a tanyán nap-
nap után leröjje a maga - és még a család-
munka adagját is, akkor nagyon hajlamos
ilyen hanyagságokra. Pedig de sokan szaladgálnak
Pesten és vidéken is, akik a csúfabb embert lenézik!
Nem is gondolnak arra, hogy az tényleg nekik kenye-
ret! Velem történt 1926-ban az ősén Pesten. A Bi-
rály utcában mentem, velem volt 14 éves leánykám
is. Kicsit a kirakatokra figyeltem, a leányomnak
kabátot akartam venni. Véletlenül a balkaron hoz-
záitódott egy szembejövő kikent - kifent ficsúrhoz.
Bátekintek bosszánatkészen, de a sóval már előzött
meg! "Nem tud vigyázni, nem a marhák kö-
zött van!" Dehogy nem, gondoltam, hát te

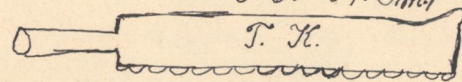
mi vagy? Arrban lenyeltem a gombaságot. Erembe jutott az idevágó drasztikus hangzású paraszthö-
mondás: "Ústól, azaz: "Ústú, bolondtú, mindent
fél kell venni!" Hogy a tárgyra térek, A Nyel-
ört megkaptam, de az a cikkíró amelyik a "koma" szó
jelentőségét fejtegeti, alaposan mellé fogott! Látnik, hogy
nem ismeri a magyar népet! Alighanem orvos fo-
galmai vannak a csizmát viselő emberekről az előbb
említett királyutcai "úrral" A koma szónak egész-
más a jelentése. Komák elsősorban azok, akik együtt
nőttek fel, és azok akik egyedül, együtt mentek sor-
zással, vagy együtt is szolgáltak a katonaságnál.

Theresakomák pedig azok, akik újszülött gyermekeik
keresztelésékor a keresztanyai tisztet vállalják, és az az
igazi, a többi csak ennek az utánzata. Komák még
ezeknek a közelebbi hozzátartozói is: Amennyiben,
így szólítják egymást. Komák még azok, akik
egymással jóbarátok együtt jártak iskolába, egy-
más iránt jóindulattal vannak. stb. A vasa-
lásra nézve annyit írhatok, hogy a finomabb
ruhákat vasalják jobban. Férfi-inget, (ünneplőt)
ablakfüggönyt, kisbaba ruhát, ennek dunnikáját,

főkötőjét, csipkés kis inget, A leányok kötenyét,
felső ruháját, egyarával az ünneplő, vagy kimenő da-
rabokat. A vasaló mai alakja körösleges szenes vasaló.
Ismertem még olyan sárgaréz vasalót, amelynek a be-
tétje "a vasa" kijárt, és azt türesztették meg, és így
a tokjába vízre tette, vasaltak vele. A vasaló így né-
zett ki

A vaskok hátsó részén
levő kis toloka-lap volt,
amely a kis fogóeszkával
felhúzható volt, és vették ki illet-
ve tették be a türes vasat. A türes vasat kis görbe
kampóval helyezték el. Mángolni a vászon, és egyéb
durvább kőnapu ruhát; inkább csak az alsó ruhákat;
szókták, és mángolják ma is. A "mángoló"-szó
helyesebben; "mángolósuhók" rendszeren szilva, per-
körte, meggy, cseresznye-fából készül és így néz ki

Rendszeren fiatalasszony
korában kapta az asszony
féjétől mint saját kere munkáját ajándékba.
A oldalára ráverte bicsekehegygel a felesége nevé-
nek kezdőbetűit; pl. Timár Katica. Megjegyzem; a
rajz; egyenes oldal nézet. A keresztmetszetet többnyire lapos,

vagy többé kevésbé szabályos trapéz alak. Vásalni, mi-
nálunk másminyen módon nem láttam és nem
hallottam. A gyermekláncfüvet nálunk "kikisics"-
nek hívják. A gyerekek, jobban mondva kis lányok, sok-
ták a végét behasogatni és így megkunkorítani, de ilyenkor
nem mondanak verset hozzá. Van ugyan egy "Lánc-kő-
esterlanc, esterlánci céma, bíma volna, nehem volna,
mégis kifordúlna," versikéjük, de ezt egy kört alkotva,
és egymás kezét fogva soktak énekelni, amikor a kifordúl-
ná sora az egyik kőnyka a körből arccal kifelé fordul.
A bába kakas, bábatyúk, és bábaszilva elnevezéseket
használnak nálunk ma is. Bába az olyan ka-
kas, vagy tyúk, amely tenyésztésre alkalmatlan, mi-
vel a nemzőszerveinek valami baja van. Pl. a ka-
kasnak kicsi "tőke" Bábaszilvának mondják a
nagy, megtaplósvodott szilvaszemeket, amelyek már ko-
ratarasszal, még a növekedés idején rendkívül nagyra
megnőnek és többnyire le is hullanak. Még annyit kívá-
nok megjegyezni, hogy az adatokat mindig endrődieknek
teszik isteni, mert mi Endrőd kondorostanyaiak, tu-
lajdonképpen endrődiek vagyunk; csak itt 20 km.-re End-
rődtől van a mi tanyacsoporthunk. A levelet pedig csak
Kondorostanyára tessék címezni. Szíves üdvözléssel:
Kondorostanya 1933 II. 25. Fülöp Imre.

Kedves Tamás úr!

A levelet már bevégeztem, és most látom, hogy két kérdésre, nem válaszoltam. A nyelven támadt kicsi érzékeny hölgységhat "finkkö" nek mondják. Ami-
kor én, gyermekkoromban, hallottam; többször a drasztiku-
san hangzó "finkkö" alakban is hallottam; de csak
kissé szabadabb májú egyőnektől. A trágyát még
bent a körségben, különösen akinek nincs közel földje,
ahová kihordassa, ritkább esetekben, kicsinálják "töreg"-nek
és különösen nagy mennyiségkor ezzel tüselnek. ^{és különösen nagy mennyiségkor ezzel tüselnek.} Horult-
vagy, töregganajnak. A merőn már újabbban a csor-
-igból telen ^{fűtőfűtőknek} is használják - ha nincs szalma vagy kukoricaszár -
dásnak nincs megengedve, hogy a marhatrágyát felsejje,
de még a mult század utolsó éveiben ez általános volt.
A felnevelt trágya-lepiényeket a pásztor a kunyhó körül szá-
ritgatta és télen ezzel fűtött. A juhász meg "juport" = juh-
por - juhtrágyát süpört és "egy gyugát szalma még egy
fikas juport úgy befűtötte a kermencét hogyha délfelé
tették is be a pászulyt az orrával, akkor is megfűt."

*. Fikas = Vésnöből font kerek kétfülvű kosár.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Kondorostanya 1939 II. 25

Fülöp Zoltán.

Nr 4786/206

Tekintetes tanár úr! III. 27.-én kelt lev. lapját megkaptam.
Mire haráérttem, már itt is volt. Törben, azt hiszem tudja is
már: én is ott jártam, de olyankor, amikor Ön nem volt otthon.
Sajnálom, hogy múltkori levelém kellemetlenül érintette. Ön ami-
ket írtam, csak arra királgutcai "úrra" írtam és a vele egyen-
lő műveltségű "urakra" - Juhpornak, v. jupornak a juh-trá-
gyát nevezik. Azt hiszem sért, mert mikor megöröszöl és
össze söprik, egyrészt népszerűlik. "Anyasüzmertelen" vagy kúsanya-
mertelen"? Mindkét formában mondják még különösen idősobl
asszonyok. De én szerintem csak azok, akik a séjelenést nem is ve-
sítik figyelembe. Tulajdonképpen azt mondják vele, hogy valaki tel-
jesen ruhátlanul volt = anyasült mertelen. Vagyis: ez utóbbi mon-
dásnak az elfordítása az egész, mert talán erőelmesebben hangzik.
Ebado, kalarnajka, ismert és harmált tavak. Ha valami kárbarén,
azt mondják rá: "ez is elment ebadoba" Ha valaki ügyetlenkedik
= kétértelmű nevakat mond, azt mondják neki rendszertásképpre:
"Ne járd a kalarnajkát" "Lüdvörög" kifejezést én nem hallot

Ára 10 fillér.

LEVELEZŐLAP

Ngs.

Dr. Beke László

tanár úrnak

VIII. Rósa u. 8. sz. 1.

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Feladó: Tülsz Tíme

Hondorostanya 288

M. 4786/207

M. kir. állami nyomda. Budapest. 1938.

-tam. Azt hiszem ehhez hason-
ló esetben a "lödörög." Aki
cél nélkül, vagy munkát kerül-
ve jön-megy, arra mondják,
hogy "ne lödörögj már!"

A régi négy krajcáros patkó-
nak nevesni nem hallottam,
hanem "kétgarasosnak."

Legszívesebben üdvöletemet
küldve maradtam. 1939 III. 4.

Kedves Tanár Úr! IV. b.-án kelt l. lapjára válaszulva ti-
zelettel tudatom, hogy a "Most lehetne mákot vetni" mon-
dást a csendre vonatkoztatva, én nem emlékszem, hogy
hallottam volna. De majd kérdészködök utánna. Az el-
vesztett tárgyra mondják: "Hát elvesztett az, szörin-szalan".
Az "küli, gülü, kütüremü, külafejü, bögöfejü, bögöremü"
szavak nálunk nem ismertek. Az nagyfejü és tudatlan
emberre mondják: "Éreggy te tökfejü". Az nagy szemü-
re pedig mondják, hogy "bögöly-szemü" (Az bögöly egy
nagy fejü és szemü görbe farú lódarázs, amelytől öxi-
santás idején a ló nagyon fél. Az "keh" szót a kérde-
zett értelemben nem hallottam, de egy este emlékszem,
amikor egy még ma is élő 72 év körüli ember, egy ná-
lál jóval fiatalabb gögös és pökhendi szójásasú em-
bert így véleményeztetett meg: "Látnom hogy egy kicsit,

olyan hekk ember ez."

Az illető bácsi 1883-ban huszár cukorfüves volt, én ~~akkor~~ úgy gondoltam, onnan hozhat-
ta azt a kifejezést. A múlt-
kor kéregett "kikerics" mi-
nálunk, a nép és a gyerekek
nyilván úgy amint istan ki-
kerics; A végén hosszú ívet
Az Ömbi nál (Akadémia ú. 3)
mostanában dől el a nyári bal-
cset ügye. De jó lenne most, ha
tanár le lenne ott a Főigazgató. Azt
hiszem több megértést várhatnék mint így.
Feladó: Örinté tisztelettel.

Fülöp Imre Kondorostanya

298 Békés m.

LEVELEZŐLAP

Ngs.

Dr. Beke Odön

tanár úrnak;

VIII. Bóza ú. 8 fsz. 1.

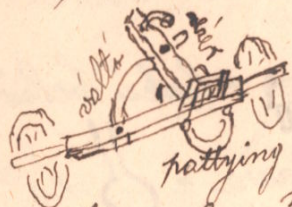
Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

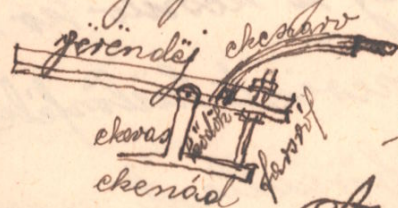
Ms 4786/208

Üdvözlő Tanár Úr!

I. hó 7. én kelt lev. lapját megkaptam, de még csak most szakíthatok rá egy kis időt, hogy arra válaszoljak. Igazán a rendkívüli viszonyok és az időjárás miatt a munka nagyon rosszul ment az idén. Minden munkával elvagyunk késve. Embert, lovat, kocsit elvittek a nyáron, hát így nem csoda. És még is vannak, akik a "parasztot" lenézik és szidják, noha az végre az egyik legfontosabb nemzetfenttartó munkát - a termelést - és az hozzá a legtöbb időt a háza oltárán. De hagyjuk ezt. En tudom, hogy Tanár Úr ~~is~~ uggyis tudja, és hiszem, hogy a diákjaival is megérett. Hogy a néprajzi dologra térjek: Az eke réseit nálunk Endrődön és az Endrőd - kondorosi tanyákon így hívják: illetve hívták. A múlt század végén még lehetett látni a régi nyelvi és kis földű embereknel olyan ékeket, melyeknek az eketalpja kerekre fából volt egészen - a kerek talpak is. Az édesapámtól hallottam, hogy ő még látott 1860-70 körül olyan faéket amelyeknek csak a szántó része volt vas, minden egyéb része fa. Ennek a részei voltak: Az eketalpja

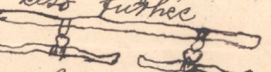
ekéből kiálló rud volt a veres az ebben mozgatható és lyukakkal ellátott ívalakú rész a váltó és a veres rud aljából csuklósan kiálló rész a pattyintó a talpja tengely magasztított része a vánkos. Az eketést részekre:

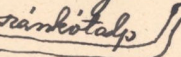
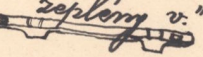
Gerendék, ekenád, kődök, ekenád, v. csúszó a ferr és a "körmány" v. is földet fordító léc.

Az ekét a talpjaéhoz a pattyintóval és egy alakú horoggal kötötték össze amely láncra függött a gerendék első részén.

1900 körül még ugyancsak a típus volt használatban, de a keréktalpak már vasból voltak. Még 1898-ban hallottam az éke-
ről, ilyen megjegyzést: "De jó fene vidacs" Akkor már tudom,
ki volt Vidacs. Ma már régi fajta két nem igen lehet látni,
helyettük a Lack, Hoffner, Szepeli, stb. vaszerrendelők ezek vannak
éltejedve. Kéri csépet minálunk nem használunk sehol. A kora-
részei ezek: A nyél, a nagy "koccs" és a kis koccs.

Az iga alatt talán a jármót érti Tanár úr? Ennek a része az
ismert nyakra illő részen kívül a jármót és a "terele"
 ilyen alakú rud melyre a jármót akasztják.
A korsi részei: A kerék, a lős, a "fürhéc" az az a rész
amely a korsi elején a hámfákat tartja. igenfor-
mian néz ki. fürhéc-nek mondják még a korsi oldalán levő és
a tengely végekre akasztott alakú "csatlást" is.
A tengely végen levő alakú részt a kovács "sténni"-nek

a népi "puskának" mondja. A "puskát" a alakú belső
kerékcső fogja le a tengelyhez, erre jön a "lőskáva" és
az egészet beárja a külső kerékcső amely a kócskó ko-
vács ügyessége és a rendelő kívánsága szerint különféle.
Pl. ilyen: ennek az alsó vége lyukas és bőrszállagot vagy
drótot hunnak át rajta, hogy ki ne essen. Leghasznála-
tosabb az ilyen alak: Ennek az oldalán rugalmas-
sága van a kicsi ellen.

A korsihoz a részei még a "nyújtó" = nyújtó (népies)
amely a két hátsó keréket köti a tengellyel együtt a elő-
hoz. Alakja ilyen Aután a rúd-
nyja és a "juhaga" A korsi fa és vas része-
it a mi-enderődi-kovácsaink és bográcsaink nagyon
képen és ismerően, esirősen tudják alakítani, így hogy az
enderődi kócskát bárhol meglehet ismereni. A korsi, sarvasi,
vagy bármelyik környékbeli kócskó kócskóformája nem mutat anny-
nyi művésziességet mint az enderődi. A rúd, v. "ránkó"
részei ezek: "zeplény" és a "rakócs"
és az "irakó" a két hámfával és a négy "súlyok" vagy
népiesen súlyok = Ez van a talp és zeplény kócskó beírva
Az említett "Papavideki nyelvjárási" nem emlékszem és nem
is találtam meg, azért csak ilyen rúd rajzokkal tudom jelenni
az egyes részeket. A disznó részei a népi disznóvárásmál
ezek: A feje, az álla, az orra, a nyúja, a keresztcsont,
a lapocka, a máj, az epe, a puvar, = gyomor, a vese, a
hüvely = vishüvely. Feje = az orr, homlok és a fülek. Allja az
alsó ajak és a toka. Bontáskor az állván kivágásakor van
rúd a "torhájja" - pecsenyét. Orja = gerince, styúja = A
has hátya az oldalbordák pucogójától elvágra és elől
két kis csontcskával; ezek a nyúl fülei.

A sarka levágásokkor megmaradt csontos hús nem az első
sarkáknál lapocka, a hátsó sarkáknál keresztcsont

A fehér máj a diéta gombán levő májas rész, de ezt
a mi asszonyaink ismerik jobban, mert a belső részt ők szedik
széjjel. Nekem is megvan ígérve, hogy a legközelebbi dia-
nóziáskor meg lesz mutatva, hogy melyik az. A belső részen
levő csontos részt "belsősnak" mondják csak egyszerűen.

Ezeket mind magam tudom és ismerem és tudom, hogy ál-
talában ezek az elnevezések vannak használatban. Ha sikerül va-
lami mást is megtudnom, megírom Tanár Úrnak.

Hogy mi történt velem és családommal? Nagyon köszönöm a
kérdést, de pár sorban erre nem tudok válaszolni; mert sok
minden történt azóta velem, amiről fáj beszélnem. Az a baleset
amit egyszer röviden említettem, odáig fájult, hogy amikor ma-
gam is vállkúcsonttöréssel az ágyat nyomtam, a sérülttel, aki már
nem akarta megvárni a Minisztérium döntését az O. M. B. T. elutasí-
tó határozatára; egy olyan súlyos egyességet kötöttem, amely anyagilag
nagyon megrendült és testileg-lelkileg - így is mondhatom - törk-
ve tett. A főjegyző úr hibás számítása szerint 4000 P. kártérítésben
egyeztet meg 1940 jan. 18. án, amikor magam is Lárás voltam, és
épr. 15. én Pesten jérve az Ombi igazgatója Dr. Andorka Zoltán
mondotta, hogy "miáluk harmadrészt sem kapta volna a sérült
tehát menjek be a főjegyzőhöz és mondjam meg, hogy az egyességet stor-
mírozuk, mert "engem félre vetettek." 2000 P-t Május 1. én megfizettem
és most az egyesség hatálytalanságáért pert kellett indítanom, hogy ennek
után mi lesz a vége? Ki tudja? Tanár Úrnak tisztelettel: Fülöp Imre. 1940 X. 27.

Mélyen tisztelt Tanár úr.

Bocsánom meg, hogy még mult év nov. 9. én írt l. lapjára eddig érdemlegesen nem válaszoltam. Aké tessék azt gondolni, hogy a jó-akarat fogott el nálam. Akém. Én meg volna, de abban az időben annyira ross volt az egészségem, hogy kórházba kellett mennem, ahonnan csak karácsonyra jöttem haza, nem győgyültem, csak kissé könnyebbültem. Akóta is beteg vagyok. Akém fekszem, de minden munka, ami csak valamelyes fizikai erőt kíván; nagyon kifáraszt. Így hát télen is inkább kórházba, és ez bizony nekem aki a munka embere voltam; nagyon nehéz. Ak télen próbáltam egy 70 éves embert kérdegni, de olyan dolgokról amikene-ket tanár úr kérdezt, nem tudott mondani semmit. Ak feleségétől annyi íjat sikerült megtudnom, hogy amit én „tároginak” ismervé küldtem tanár úrnak, azt „Gyútvány-fü-

Ara 10 fillér.

LEVELEZŐLAP

Tekintetes

Dr. Becke László

reálgyimn. tanár úrnak

VII. Rósa u. 8. sz. 1.

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

- nek ismeri. Emlegette még
a "Pettygötött gálna"-t de ezt még
én nem ismerem Egy másik
embertől meg arra hallottam
egy új söt. ha az embernek az
ujjai a körömszélken fölcsúsznak,
akkor "fel van hazis-
tásodva." Káror malom Endre
dön már nincs. 1904 körül szűnt
meg az utolsó. Vári malom itt nem
volt telán soha és nincs is. Egy szá-
raz malom - két vitorlával - még
van. Kétágú kapa nagysájkán lát-
ható; vetemény, kerti, vagy virágkapa
vagy mákkapa a neve. Mireddtam
váltóztalan tisztelettel:

Feladó:

Fülöp Imre

Yondorosi-tanyák 298

Békés m.

Ms 4786/210

Mélyen tisztelt Tanár Úr.

Szinte röstellem, hogy régebben küldött kérdéseire minoleddig nem sikerült megfelelő érdemleges válaszokat gyűjtenem. A jármot pl. már régen lerajzoltam és így is próbáltam az egyes részek neveit megtudni. De amit én nem tudtam és hallottam eddig, azt másoktól hiába kérdeztem, ők se tudták. A jármó részek neveit most itt mellékelve küldöm. Igaz, hogy a sikertelenségnek talán egyik oka betegeskedő állapotom is. Emiatt sokkal kevesebbet érintkezek az emberekkel, és ilyenkor is a nyomott borongós kedélyállapot nem mindig alkalmas a beszületés megfelelő mederbe terelésére. Enélkül pedig nem igen lehet a kíválasztott egyéniektől érdemleges választ kapni.

Ébírt, ha alkalom van iparkodni a-
mit lehet megfegyverni, hiszen - ne tessék di-
csékesnek venni - ez ad egy kis tartalmat az
én elhagyott örömtelen életemnek.

Mikor 1939 augusztusában a Néprajzi Múze-
um kérdő íven többek között a gereblye is
ott volt; erről mikor írtam, igazán a min-
den napi életből és a saját magam életkörü-
léményeiből a valóságnak teljesen megfele-
lő módon írtam le a gereblye használati
és készítési módját. Nem is gondoltam ar-
ra, hogy dolgozatom illetékes helyen annyira
megfelelő lesz, mint azt Bartucz igazgató
úr, külön levélben tudatva velem, és az
"Értesítő" is megemlékezett róla.

Sajnos, előtört érzett tisztá örömet nagyon
megkeserítette a Függetlenség ügy, amely épp akkor
ált delelőpontján. Ez annyira lecsökkent hatott
ráim, hogy még Bartucz igazgató úrnak is meg-
írtam, akkor, amikor ő megírtatott arról,

hogy meghívott az Etnográfia munkatársának;
engem az alföldi - mint mondják - "parasztot."
Ha már annyira belemerültem a magamról
való írásba, hát - folytatnom tovább.

A tanyáról most már beköltöztünk Erdővidre.
A kis földemet kiadtam negyedes munkálatra,
így, hogy vetőmagot, élő és holt felőrzéseket én
adok, munkavállaló csak munkát ad, és
erért a termés 25 % az övé.

A legszívesebben csináltam volna a mun-
kát tovább, így mint eddig, de megromlott
egészségi állapotom miatt előre kellett állnom
az útból... Pedig úgy érzem, hogy így az élet-
nek nincs igazi értéke. Szívesen vállalnék va-
lami munkát, ami az én testi és lelki ké-
peségemnek megfelelő volna, de hát én nem
tudok, nem is tudtam soha; két könyökkel
törtetni előre, csak becsület, fáradtság, ön-
feláldozó munkával. Így arután csak egy-
-két nemesebb lelkű ember elismerése volt
a jutalom; de ez - nem tagadom - igaz örö-

-möt jelentett számomra. Érek, és a néhány jó könyvből nyert szerény tanulás, az ereken való elmélyedés; voltak életemnek legtitosabb, és art is mondhatom - összes igaz örömei.

Ne tessék rose néven venni, hogy ilyen sokat írtam magamtól. Ha egészségem kissé javulna és az ezzel járó borongós lelkihangulatom is derüselb lenne, talán imék még másról is.

Most már a tanyai földművelő munka sorosan véve nem foglal el, így több időt tudok majd - ha rosszul hangzik is - (hiszen a világ semében én csak paraszt vagyok) tudományos munkálkodásra fordítani; míg egyszer majd a Mars Imperator le nem teszi az utolsó pontot.

Ösrinte tiszteletem kifejezésével, Önagyságának is kécsőkömat küldve maradtam;

Budapest 1941 Nov. 11. én
Stefánia utca 8

Fülöp Imre.

Mélyen tisztelt tanár úr!

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

A "Dunántúli Leme" ön által nekem megküldött számát megkaptam. Köszönöm szépen. Igar, hogy egy kicsit későn, de úgy láttam, előbb el kell olvasnom, hogy néhány megjegyzést Lúreck horá, bár nem tudom lesz-e valami értéke.

A 12. oldalon említett tengerisurgáló török Endrődön is ismeretes. Használják még a kukoricatörésnél a hűj földhasítására, kötél, istárog befűrésre is a "törköt."
- A "sereg" itt is ferdén, félre menést, állást jelent. De így csak inkább a divatos beszédűek mondják. A jó ~~szerelem~~ még" versüt - at és versintet" mondtak.

- A "kopácsol" szóra megjegyzem, hogy pl. a gyerekek mondják nálunk ha vk nélkül kopog valamivel, sebet deksát üt; "Aé kopácsolj!" né kopácsolj.

A "kutyavasztás" minálunk inkább a horá nem érő által végrezt vagyva főzésnek a kifejezése. Régen amikor még csak a férfiak voltak kint a támon, volt így amikor a főzés ideje elérkezett és horá kissé roskedvű is volt az öreg garda, vagy az öreg béres, akkor így jelentette be a főzési időt:

"Kutyavasztani kell már valamit minnyár dél lesz!"

A lehántott köleshejat gyerekkoromban "ondó"-nak hallottam nevezni. - A fűró-faragó, de nem képesített ácsmesterről mondják hogy: "Dyan barkácsoló". - A "milling" szót is régen hallottam. Volt olyan gyerekkori ismerősöm, akinél a bugzli bicskaja "olyan éles volt mint a mil-ling." De felnőttektől is hallottam a nagyon élesnek ezt a meghatározását. - "Dersmálés" Az urasá-gi iszán, vagy a bérésgarda amikor a kőtört és egyforma csomókba szétmért kukoricából kiválasztja az uraság részére beviendő csomókat, akkor "ders-mál," vagyis részelt még ma is. Az 1900. as évek eleje körüli években még még nagyon megszokott általános kifejezés volt. - "Dyan mint az é-rött kilis" mondják a mindenest mingyárt fel-fortyano emberre. Vagy: "Bora nem lehet émi, mint az értt kilishö."! - Bengérés alatt leginkább a töréskor elmaradt kukoricacsövek ösmenedéjét értik. A harmados-negyedes kapálók megteszik, hogy kándékosan is elhagyogatják a szebb csöveket, hogy az után össze "bengéreshessék." 1923 ban nekem is volt egy olyan, aki - sokkal részeltünk - a neki elha-gyott sorok köré "fikas" rámra öntötte a "benge-

rest." A múlt évi negyedes meg azt kérte mi-kor hozta a kisé sok elmaradt csövet be az ő jóná-gának: "Köell magának ebbü a bengérésbü!?" Ezt jelenti Endrödön a bengérés. - "Himel-hámol" = össze-vissza, kitérően harudorra felel. - "Hótkorrs" Kövülbelül félbolondot jelent. Faragból sertesnek is mondják a durvább beszédűek. - Bégnál - "Briggy" mán né régnájj mindig rajtam". mondták a nyűglődve, állandóan kérő, követelőző gyerekek a mi jó öregeink. - A vetőfáról a fonalat End-rödön is "kalácsba" szedik. - "Benezel" = feloldalt nyomórékiül megy. - "Kecmereg" = betegesen, e-rőtlenül megy. - Oklenderik = Hámjingerrel küe-ködik. - Obony - ubony. A gyerekek és a kislá-nyok 1890-1940 körüli időben Endrödön "Obonyba" "obomba" "ubora"-ba jártak. Az ilyen ru-ha egészen füllábráig érő hosszú ing volt fekete vagy barna festőből, a gyerekeknél derékban korcal, a lányoknál valamilyen gallér, vagy fodorral díszítve. "Féré porrá törlek" = A haragnak egyik nagyobb kitörése, de azért egykis fogcsikorgatáson kívül más követkerménye nincs... Leírtam ezeket a megjegyzéseket, bár mint fentebb is írtam nem tu-

dom lesz a valami értékük. Mostmár magamról
is írok néhány sort, ne vegye tanár úr rossz néven.
A könyv a régi címen könyven megtalt, mert már
újra kint lakunk a tanyán. Endrődön ~~bent~~ csupán
egy évig laktunk bent. Azt nem lehetett kibírni, amit az
idegenek műveltek a mi kis gazdaságunkban. Így legalább
itt vagyunk és bár igaz, én nem bírok semmi komoly fizikai
munkát, mégis talán a jelenlétem is ér valamit! Bocsa-
son meg tanár úr hogy ért meg írom, de nincs mit sé-
píteni a dolgot, én elég súlyosan beteg vagyok. És ami a leg-
rossabb, gyógyítani nem, legföljebb kicsit könnyíteni lehet raj-
ta. A családban többször emlegettük, hogy mi van Beke
tanár úrral, hogy már több mint egy éve nem hallottunk
róla; de mostmár látom - hála Istennek - él és dolgozik,
amit érinten kívánok kámara továbbra is.
És most engedje meg tanár úr, hogy kérdezzek va-
lamit. Mint írtam, beteg vagyok. Sajnos, a betegsé-
gem nem egész veszélytelen a környezetemre. Van egy hét
éves fiúskám, most jár a Népiskola II. osztályába.
Kicsit gyenge fejlődésű a gyerek, az iskola is rossz időben
mésze van, rendes tanítójuk sincs, ezen okok miatt
secretnérem Iskola-sanatóriumba adni - ha remél-
ni lehet, hogy fejedelmi vagyon nélkül is elérhető len-
ne - kérem néven azért, ha ismereni tetrik az erre
vonatkozó teendőket ríveskedjek segítségemnek
megírni. Tanár úrnak ösinte tisztelője:
Endrődreptlárló 1943 okt. 23. Fülöp Imre.

Endrődszláskó 1943 XII. 21 Mélyen tisztelt tanár úr!
Múltkor lev. lapom nekem úgy tetszik nagyon pongyola volt. Kives elnézését kérem. Nov. 29. én írott l. lapjára még nem válaszoltam érdemlegesen. Mentségemül csak a betegséggel járó pesszimista hangulat szolgálhat, ami bizonyos tudom, hogy hárs, mégis majdnem állandó vendég nálam. Köszönöm azt a bizalmas, szinte jó testvéries hangot és érdeket, amely sorából felém árad. Köszönöm a fiam érdekében tett lépéseit. De, mint isten is már azt mi nem bírjuk. Igar, hogy a gyereken még eddig súlyosabb tünet nem mutatkozik, tanul játszik és pajkoskodik, a könyvek és a gép, a traktor nagyon érdekli. Múltkor lapjában kérdezi tanár úr, hogy olvastam-e a cikket az Etnográfiában. Igen olvastam én mind amiket tanár úr írt, de mivel abban az én nevem is megvan említve, azért nem akartam vele díszkedni. Köszönöm továbbá, hogy családi állapotuk megírásával is megtisztelt és hogy olyan elismerően.

Ara 12 fillér.

LEVELEZŐLAP

Ngs.

Dr. Beke Nolon
tanár urnak

Budapest

VII. Pósa u. 8. sz. 1.

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

sólt rólam. Nem akarok
öntettségű lenni, de azért a le-
vésék és bántalmak mellett jól esik,
ha van aki megbecsüli az embert.
A késedelmes válasz oka minden ar-
is volt, hogy azt a kis csomagot akaruk
küldeni. Nem tört öme ar úveg?
Köszönöm népen a könyveket és a
horismyákat. De mi nem azért küld-
tük a csomagot, hogy kiadást okozunk
vele. Mint látam, némileg visom-
ni akartam a csomagot arony és
is a tanár úr eddigi hírességeit.
Boldog karácsonyi ünnepeket
kíván Tanár urnak tisztelője:

Feladó: Fülöp Imre

Endrő István 298

Békes m.

M. 4786/213

M. kir. állami nyomda. Budapest. 1943.

Szendrőben születésű 1943 XII. 8. Mélyen tisztelt tanár úr!
U. i. ~~Ennek~~ lappal együtt egy csomagot adtunk fel.
Bocsásson meg, hogy multkor i. lapjára így későn válasz-
lok. Sajnálom, hogy megirtam a betegséget, de köszönöm
a jó szándékú levelet, amely nemes soraiból kitűnik. Köszö-
nöm továbbá a fáradságát, hogy a fiam ügyében el-
járt. Ére néve aronban azt kell innom, hogy mi azt
nem vehetjük igénybe. A mi jövedelmünk azt nem bír-
ja el. Hiszen én is azért nem mehetek sanatóriumba,
mert azt sem bírja a földbirtok jövedelme ma, mikor a
két főttermény ára megvan kötvé, egyéb meg méregdrága
és nines is. És nem is szeretik a földműves embert a kórház-
ban, pedig csak ő a fizetős beteg; a többi, akik hónapszá-
ra fekszenek a kórházi ágyakon: az mind Kambi, Oti, Mabi
beteg, akik közül nem egy, ha földműves kerül kórházba, csak
gúnyolódniak rajta. Komárom tapantattam ezt f. e. Apr. 1. től

LEVELEZŐLAP

Hely.

Dr. Beke Vilmos

tanár úrnak

VII. Rósa utca 8. sz. 1. szám

Budapest

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

M. 4786/214

22. éig a gyulai kórházban. Ezen
megamon, mert mikor megé-
retek, hogy én is vagyok valaki
és a tudósok sem érte el - boer-
met - az engemet sem, engem
respektáltak, de volt egy valami má-
sik, azt mindig bántották. Böcsé-
nat esett a kitérésről, az igazat
istam úgy ahogy én álltam...

Fogadják kivessen ezt a kis tengeri
megmonost. Nagyon jól esett 1939
ben, amikor a nagyságos Anny
meleg kórva b vendéget meg. Ezt is
a többiek sivevőget akartak né-
mily viszonyban, én és családrom.
Bárkora baj nélkül odaérne. Azt
látom, hogy kifogytam a helyből,
és olyan. Úgyellen vagyok, hogy
mindent istam mint kellett volna

Phastom én mindent amit
tanár írta. Kiváló tintelettel F. Zsuzs.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1943.

Feladó: